TILBURG UNIVERSITY

Tilburg University

De Nieuwe Nederlander voelt zich thuis op de Universiteit van Tilburg

van der Heijden, E.M.R.; Vloet, A.M.R.; van der Neut, I.

Published in:
TH&MA: Tijdschrift voor Hoger Onderwijs & Management

Publication date:
2010

Link to publication in Tilburg University Research Portal

Citation for published version (APA):
van der Heijden, E. M. R., Vloet, A. M. R., & van der Neut, I. (2010). De Nieuwe Nederlander voelt zich thuis op de Universiteit van Tilburg. *TH&MA: Tijdschrift voor Hoger Onderwijs & Management*, *17*(4), 58-61.

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Download date: 12. May. 2021

Allochtonen heten sinds 2009 Nieuwe Nederlanders. De aandacht voor diversiteitsbeleid groeit, ook bij instellingen voor hoger onderwijs. En dat terwijl het aandeel allochtone studenten in het hoger onderwijs het laatste decennium is gegroeid en de allochtone student steeds succesvoller wordt. Hebben we hier te maken met een vorm van etnomarketing of is de hernieuwde aandacht voor de Nieuwe Nederlanders om andere redenen terecht? De Universiteit van Tilburg liet onderzoek doen naar de diversiteit binnen haar studentenpopulatie en woog de feiten, cijfers en kansen.

De Nieuwe Nederlander voelt zich thuis op de Universiteit van Tilburg

Dr. Emmeken van der Heijden

Universiteit van Tilburg

Drs. Astrid Vloet en drs. Irma van der Neut

IVA Beleidsonderzoek en advies

De Nederlandse bevolking bestaat momenteel uit 2,7 miljoen allochtonen. Uit recente cijfers van het CBS blijkt dat er een stijging te verwachten is van 65 procent tot 2015, waarbij 40 procent afkomstig is uit de zogenaamde TMSA-landen (Turkije, Marokko, Suriname en de Antillen). Deze groei heeft gevolgen voor de samenleving. De arbeidsmarkt verandert en ook in sectoren als het (hoger) onderwijs zal de groei van het aantal allochtone leerlingen en studenten zijn impact hebben.

Het is de taak van de diverse sectoren in die samenleving om tijdig op deze verandering in te springen. Door op de consumentenmarkt met de specifieke wensen van diverse doelgroepen rekening te houden, maar ook door ervoor te zorgen dat specifieke groeperingen niet als tweederangsburgers worden behandeld. Etniciteit, niet meer alleen als een folkloristische aankleding van onze christelijke feesten, maar als een vast onderdeel van een diverse gemeenschap.

Volwaardige participatie

De minister voor Wonen, Wijken en Integratie, Eberhard van der Laan, introduceerde in 2009 de benaming 'Nieuwe Nederlander'. Na 'de gastarbeider', 'de buitenlander' en 'de allochtoon' is nu de Nederlander van niet-Westerse afkomst een burger die volwaardig participeert in onze maatschappij. Een burger die net als de autochtone Nederlander gelijke kansen heeft op de arbeidsmarkt, in de gezondheidszorg en in het (hoger) onderwijs.

De aandacht die met de introductie van een nieuwe naam voor deze groepering wordt gevraagd, is terecht. Immers, anno 2010 is er nog altijd geen sprake van volwaardige participatie van Nieuwe Nederlanders in onze samenleving (Gijsberts en Dagevos, 2009). De werkloosheid onder jongeren met een niet-Westerse achtergrond is twee keer zo hoog als onder autochtonen (21 procent versus 10 procent) en ook de schooluitval onder allochtonen neemt toe. In het voortgezet onderwijs zijn de feiten eveneens veelzeggend (Jaarboek Onderwijs in cijfers, 2009): scholieren van niet-Westerse afkomst volgen in vergelijking met hun autochtone leeftijdgenoten vaker de lagere leerwegen en ze hebben vaker een indicatie voor leerwegondersteunend onderwijs dan hun autochtone leeftijdgenoten. Het slagingspercentage onder de autochtone scholieren is hoger dan dat onder allochtonen. En allochtone scholieren doubleren vaker in het voortgezet onderwijs.

In het hoger onderwijs gaat het daarentegen beter: in het afgelopen decennium is het aantal niet-Westerse allochtone studenten toegenomen met zo'n 50 procent. Terwijl de groei

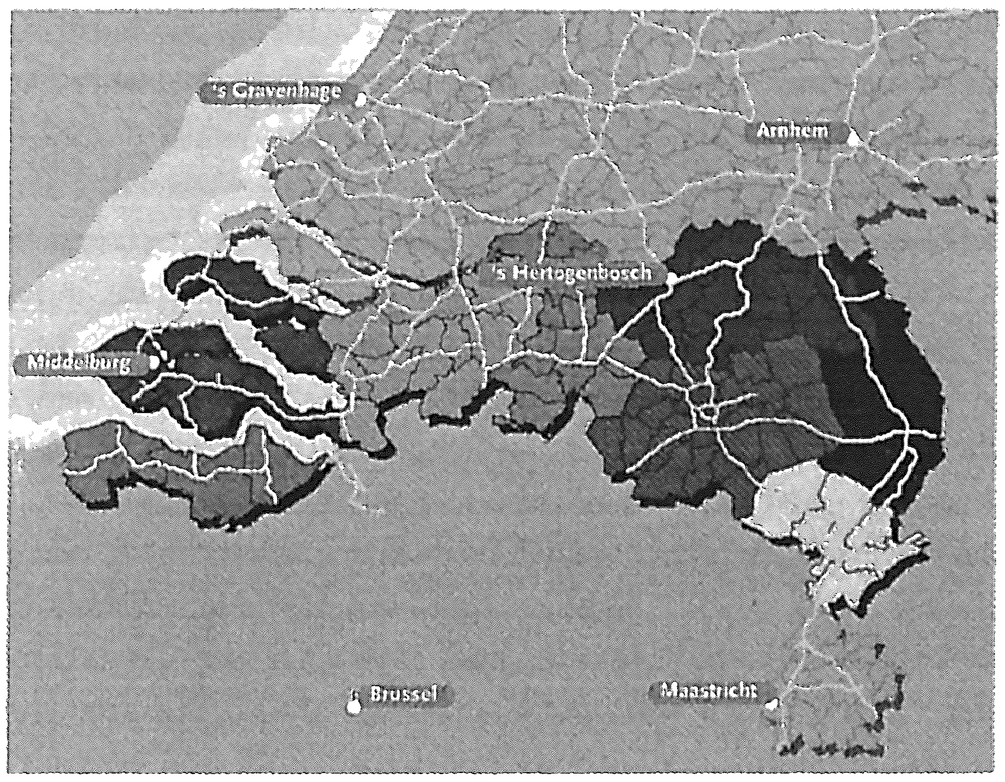

FIGUUR 1 **De rekruteringsregio van de Universiteit van Tilburg**

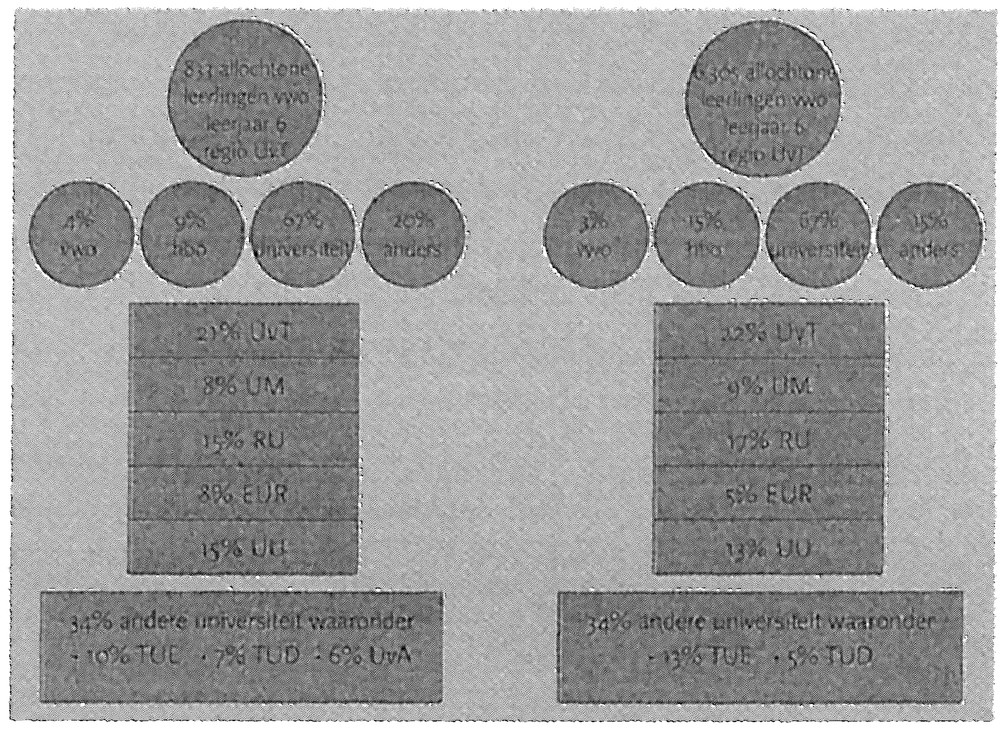

FIGUUR 2 **Doorstroom vwo leerjaar 6 (2007/'08) naar vervolgopleiding (2008/'09)**

onder de autochtone studenten slechts 10 procent bedraagt. En ook het aantal niet-Westerse allochtone afgestudeerden is meer dan verdrievoudigd.

Een 'diverse' universiteit?

Met het oog op de te verwachten groei van het aantal Nieuwe Nederlanders in de samenleving liet de Universiteit van Tilburg IVA Beleidsonderzoek en advies onderzoek uitvoeren naar de huidige instroom en doorstroom van allochtone studenten aan de Universiteit van Tilburg (Vloet, Mariën, Oosterling en Van der Werff, 2009). De verwachting was dat ondanks de groei van het aantal allochtone studenten in de laatste jaren met name op het gebied van instroom nog winst te behalen was.

Uit dit onderzoek blijkt dat één op de vijf ingeschreven studenten aan de Universiteit van Tilburg van allochtone afkomst[1] is. Een kwart van de groep allochtonen wordt gevormd door studenten van Turkse, Marokkaanse, Antilliaanse en Surinaamse afkomst. De overige groep kent studenten van circa 100 verschillende nationaliteiten, waarvan de ouders het merendeel in België, Indonesië, voormalig Joegoslavië, Nederlands Indië, China, Hongkong, Vietnam en in opkomende mate Afghanistan zijn geboren. Het aandeel allochtonen is onder studenten aan de Universiteit van Tilburg lager dan het landelijk gemiddelde en bij de omringende universiteiten Nijmegen, Maastricht, Rotterdam en Utrecht. Ook onder vwo-leerlingen is het aandeel allochtonen in de regio van de Universiteit van Tilburg lager dan landelijk het geval is.

In het onderzoek is nagegaan in hoeverre allochtone jongeren uit de rekruteringsregio van de Universiteit van Tilburg (Noord-Brabant, Zeeland en deel van Limburg, zie figuur 1) die in aanmerking komen voor een studie aan deze universiteit uiteindelijk ook kiezen voor de Universiteit van Tilburg. Waar gaan allochtone jongeren uit de rekruteringsregio naartoe na het behalen van het vwo-diploma? Welke opleiding gaan ze volgen en, in het geval van een universitaire opleiding, aan welke universiteit? Dit is bepaald op basis van landelijke leerling- en studentregistraties van vier opeenvolgende jaren.

Een opvallend resultaat in het onderzoek is dat de Universiteit van Tilburg in dezelfde mate uitnodigend is voor allochtone vwo-leerlingen als voor autochtone vwo-leerlingen uit de rekruteringsregio. Tweederde van de leerlingen in leerjaar 6 van het vwo uit de rekruteringsregio van de Universiteit van Tilburg gaat een jaar later een universitaire studie volgen (zie figuur 2). Iets meer dan 20 procent hiervan kiest voor de Universiteit van Tilburg. Dit geldt voor zowel autochtonen als allochtonen.

Ook bij de keuze voor een andere universiteit dan de Universiteit van Tilburg is geen relevant verschil waarneembaar tussen autochtone en allochtone scholieren. Voor een deel wordt de keuze voor een specifieke universiteit bepaald door de opleiding die gevolgd gaat worden. Opleidingen op het gebied van landbouw, natuur, techniek en gezondheidszorg kunnen niet aan de Universiteit van Tilburg gevolgd worden. Logischerwijze gaan studenten die voor een dergelijke opleiding kiezen naar een andere universiteit dan de Universiteit van Tilburg. Wanneer het gaat om een opleiding die (ook) in Tilburg verzorgd wordt (economie, recht, gedrag & maatschappij, taal & cultuur) gaat ruim een derde naar de Universiteit van Tilburg: 37 procent bij autochtonen en 34 procent bij allochtonen. Dit betekent dat circa tweederde van de vwo-leerlingen uit de rekruteringsregio, zowel allochtoon als autochtoon, ervoor kiest om een opleiding die aan de Universiteit van Tilburg verzorgd wordt, te volgen aan een andere universiteit. Bij allochtone studenten is de Erasmus Universiteit van Rotterdam relatief gezien populair.

Het succes van de wervingsstrategie van de Universiteit van Tilburg kan enerzijds afgemeten worden aan de mate waarin allochtone en autochtone studenten kiezen voor de Universiteit van Tilburg en anderzijds aan de mate waarin zij blijven studeren aan (dezelfde opleiding bij) de Universiteit van Til-

burg. Waar het vwo-leerlingen uit de rekruteringsregio betreft, gaan allochtonen en autochtonen in gelijke mate naar het wetenschappelijk onderwijs en de Universiteit van Tilburg. Daarnaast blijkt uit gesprekken die door de Universiteit van Tilburg gevoerd werden met een klankbordgroep van allochtone studenten dat zij zich wel thuis voelen aan de Universiteit van Tilburg. Hieruit kan geconcludeerd worden dat allochtone vwo-leerlingen de weg naar de Universiteit van Tilburg in voldoende mate weten te vinden en dat de Universiteit van Tilburg voor hen een aantrekkelijke universiteit is. Wel baart het grotere aandeel negatief studieadvies onder allochtonen zorgen. Uit cijfers van de Universiteit van Tilburg blijkt dat allochtone studenten aan de Universiteit van Tilburg, vergeleken met autochtone studenten, minder vaak een positief bindend studieadvies (BSA) krijgen. Het percentage positieve adviezen onder niet-Westerse allochtonen varieert van 55 procent (Antillen/Aruba/Suriname) tot 66 procent (Turkije). Van de autochtone studenten krijgt 76 procent een positief advies. Niet-Westerse allochtonen blijven achter wat studiesucces betreft.

Diversiteitsbeleid, een 'must'

Het hoger onderwijs heeft als sector in de samenleving onder andere de taak om individuele talenten te ontwikkelen en stimuleren. Met de groei van het aantal Nieuwe Nederlanders onder zijn studenten zal deze sector zich de vraag moeten stellen of het huidige onderwijs nog wel toereikend is voor die opdracht. Immers, culturele diversiteit binnen de studentenpopulatie heeft ingrijpende gevolgen voor verschillende aspecten van het onderwijs: de competenties waarin studenten worden opgeleid, de kennis en maatschappelijke thema's die aan de orde worden gesteld en de wijze waarop het onderwijsproces is vormgegeven. De gegevens over het lager aantal positieve BSA onder allochtone studenten is in dit verband zorgwekkend. Blijkbaar is het onderwijs onvoldoende geëquipeerd om met een toenemende diversiteit binnen de studentenpopulatie voldoende talenten te stimuleren.

Daarnaast is diversiteit een thema waar instellingen voor hoger onderwijs vanuit hun specifieke maatschappelijke opdracht mee te maken hebben. Immers, het zijn de instellingen voor hoger onderwijs die veranderingen in de samenleving mede vormgeven: door het opleiden van de maatschappelijke leiders van de toekomst alsook door te participeren in het publieke debat.

De Universiteit van Tilburg vult deze maatschappelijke opdracht vanuit twee perspectieven in. In de eerste plaats als kennisinstelling op het gebied van de *social sciences*. Vanuit haar expertise levert zij een bijdrage aan de economische en sociale ontwikkeling van de maatschappij. Als organisatie moet de Universiteit van Tilburg dan ook in de pas lopen met de ontwikkelingen die in de maatschappij waarneembaar zijn, zoals die van de toenemende diversiteit er een is. Daarnaast heeft de Universiteit van Tilburg zich ontwikkeld als een bij de maatschappij betrokken instelling met als missie *understanding society*. Kenmerkend voor de ontstaansgeschiedenis van de Universiteit van Tilburg is de bijdrage die zij geleverd heeft aan de maatschappelijke emancipatie van achtergestelde bevolkingsgroepen, indertijd het katholieke volksdeel. Professor Cobbenhagen, die aan de wieg stond van de Katholieke Handelshogeschool, de latere Universiteit van Tilburg, is hierin zeer bepalend geweest. Vanuit zijn katholieke geloofsopvatting en zijn filosofisch-ethische behandeling van economische vraagstukken droeg hij bij aan de emancipatie van de katholieke arbeiders. De ontwikkeling van de hogeschool toen heeft de Universiteit van Tilburg nu gevormd, als een universiteit die in onderwijs en onderzoek inzoomt op sociale, juridische, economische en culturele aspecten van maatschappelijke ontwikkelingen. Dat het diversiteitsdebat daar een onlosmakelijk onderdeel van is, moge duidelijk zijn.

De aandacht voor diversiteit bij instellingen voor hoger onderwijs is dan ook veel meer dan een marketinginstrument voor studenten van niet-Westerse achtergrond. Geen etnomarketing, maar een vraagstuk dat past bij de (maatschappelijke) praktijk van de toekomst.

Voorlichting en begeleiding

Het IVA-onderzoek toont aan dat allochtone studenten in gelijke mate als autochtone scholieren de weg naar de Universiteit van Tilburg weten te vinden. De Universiteit van Tilburg wil en kan diversiteitsbeleid dan ook niet gebruiken om etnische groei te realiseren. Enerzijds heeft de Universiteit van Tilburg geen groeidoelstelling; anderzijds is de groep allochtone vwo-leerlingen qua omvang dermate klein dat dit geen substantiële bijdrage aan groei zal kunnen leveren.

Er blijkt wel een verschil te bestaan tussen de wijzen waarop studiekeuze wordt bepaald. De motivatie voor studiekeuzes is onderzocht op basis van een literatuurstudie. Studenten laten zich in het algemeen bij de keuze voor een universiteit vooral leiden door de uitstraling van de universiteit, de aantrekkelijkheid van de universiteitsstad en de reistijd. Allochtone studenten laten zich bij hun studiekeuze, vaker dan autochtonen, leiden door de zekerheid van een baan en het salaris dat daarbij hoort.
Uit onder meer de Studentenmonitor (www.studentenmonitor.nl) en het advies van de Onderwijsraad (Een succesvolle start in het hoger onderwijs, 2008) blijkt dat beroepsperspectief, beroepszekerheid en het toekomstig salaris belangrijke factoren zijn bij hun studiekeuze van allochtonen. Om tot een studiekeuze te komen, winnen studenten (allochtoon en autochtoon) informatie in bij de onderwijsinstellingen zelf. Dit gebeurt voornamelijk via voorlichtingsdagen, bezoeken van websites en contact met de instelling. Daarnaast spelen familie en vrienden een belangrijke rol.

Wat betreft studiesucces toont het IVA-onderzoek aan dat allochtone studenten daarbij achterblijven ten opzichte van hun autochtone studiegenoten. Deze resultaten geven net als die over studiekeuze aan dat beleid gericht op voorlichting en begeleiding van allochtonen gewenst is.

Een aantal concrete maatregelen zal daartoe op korte termijn worden genomen. Hierbij valt te denken aan multilinguale voorlichtingsinstrumenten, het betrekken van ouders en alumni bij de voorlichting aan vwo'ers. De aantrekkelijkheid voor een studie aan de universiteit wordt daarnaast bevorderd door een bloeiend studentenleven voor ook allochtone studenten. En ook door praktische maatregelen als het inplannen van niet-christelijke feestdagen in het tentamen- en collegerooster en door het aanbod van de mensa uit te breiden met specialiteiten uit de multiculturele keuken.

En de maatregelen reiken verder, want is de beeldvorming van 'de student' op de website wel divers genoeg en zien we op cruciale organisatorische posities wel voldoende Nieuwe Nederlanders?

Benutten van talent

Met een weloverwogen diversiteitsbeleid wil de Universiteit van Tilburg volwaardige participatie van Nieuwe Nederlanders aan het hoger onderwijs bevorderen, talenten optimaal benutten en het onderwijs verrijken. De Universiteit van Tilburg wil hierin een kwalitatieve slag behalen, door meer talenten aan te trekken en excellentie te bevorderen, zowel voor de huidige studentenpopulatie als voor de toekomstige allochtone student.

Het is de maatschappelijke oriëntatie van de Universiteit van Tilburg alsook haar status als bijzondere universiteit die in dit streven van invloed kan zijn. Immers, de Universiteit van Tilburg zoekt naar talenten en excellentie in het vlak van de *social sciences*. En dat zijn in de regel studenten die een grote maatschappelijke betrokkenheid tentoonspreiden, oog hebben voor de ontwikkelingen daarbinnen en daarmee vaak ook zelf zich bewust positioneren binnen die samenleving. Een type student op wie bijzondere instellingen voor hoger onderwijs een extra aantrekkingskracht zouden kunnen hebben. Bovendien heeft het onderzoek aangetoond dat studenten met een allochtone afkomst een sterkere voorkeur hebben voor 'social studies' als rechten en economie in vergelijking met hun autochtone medestudenten. Daarnaast is te verwachten dat de Universiteit van Tilburg als instelling voor bijzonder onderwijs een aantrekkingskracht zal hebben voor studenten van diverse geloofsovertuigingen. Studenten die een bijzondere waarde hechten aan levensbeschouwelijke vraagstukken zullen openstaan voor een studie aan een instelling waar levensbeschouwing een integraal onderdeel vormt van onderwijscurricula en onderzoeksthema's.

Hoewel het diversiteitsbeleid voor een groot deel moet worden uitgewerkt, aangescherpt en genuanceerd, zijn enkele principes reeds duidelijk. Het diversiteitsbeleid zet in op een positieve beeldvorming van de allochtone student. Succesvolle allochtone studenten worden gepositioneerd als rolmodellen voor anderen. Dat daarbij ook aandacht uit zal gaan naar de diverse culturele interpretaties van succes moge duidelijk zijn.

De etnomarketing voorbij

Het diversiteitsbeleid van de Universiteit van Tilburg draagt bij aan haar maatschappelijke taak en zorgt ervoor dat studenten van allerlei komaf evenveel kansen hebben op studiesucces. Diversiteitsbeleid kent echter ook een gevaar, namelijk stigmatisering van de Nieuwe Nederlander en veralgemenisering van de Nieuwe Nederlanders als een uniforme groep. De Universiteit van Tilburg zal er dan ook naar moeten streven in haar beleid diversiteit niet gelijk te stellen aan religieuze verdeeldheid, maar ook rekening te houden met de secularisatie onder niet-Westerse allochtonen. Wanneer het haar daarnaast lukt om het duale denken tussen de Nederlander aan de ene kant en de Nieuwe Nederlander aan de andere kant te slechten, dan kan met recht gezegd worden: we zijn de etnomarketing definitief voorbij.

Dr. Emmeken van der Heijden
is hoofd Instellingsbeleid van de Universiteit van Tilburg.

Drs. Astrid Vloet
is onderzoeker bij de afdeling Onderwijs, Werken en Leren van IVA Beleidsonderzoek en advies; a.m.r.vloet@uvt.nl.

Drs. Irma van der Neut
is senior onderzoeker bij de afdeling Onderwijs, Werken en Leren van IVA beleidsonderzoek en advies.

Literatuur

Gijsberts, M. & J. Dagevos (2009), *Jaarrapport Integratie 2009*, Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag.
Centraal Bureau voor de Statistiek (2009), *Jaarboek Onderwijs in cijfers*, Den Haag/Heerlen.
Vloet A., H. Mariën, M. Oosterling & H. van der Werff (2009), *Studiekeuze van allochtone vwo-leerlingen in de rekruteringsregio van de UvT. Eindrapport*, IVA: Tilburg.
Studentenmonitor, www.studentenmonitor.nl.
Onderwijsraad (2008), *Een succesvolle start in het hoger onderwijs*, Den Haag.

Noot

1. Allochtonen zijn in dit onderzoek gedefinieerd als personen van wie ten minste één van de ouders buiten Nederland is geboren.